

Innspill til Fellesskoleutvalget

Vi vil starte med å takke for muligheten til å spille inn våre synspunkter og kommentarer til Fellesskoleutvalgets arbeid! Takle – foreningen for folkehelse og livsmestring er en ideell paraplyforening for individer og virksomheter som jobber for og med barn og unge på deres oppvekstarenaer. Trygg av natur (TAN) er et ideelt foretak og sosial entreprenør som har jobbet med livsmestring for barn og unge siden 2016. TAN er medlem i Takle. Vi står for de samme verdiene, menneske- og læringssynet. Vi jobber for at barn og unge får en mest mulig lystbetont og selvstyrt oppvekst gjennom opplevelsen av handlingsrom, medbestemmelse, tillit og tilhørighet.

Vi velger derfor å sende inn et felles innspill til utvalget.

Svar på spørsmålene fra utvalget:

1. Hva legger dere i begrepet fellesskolen?

For oss er fellesskolen ikke først og fremst en struktur, men en holdning. En fellesskole er en skole som bygger på troen om at alle barn hører til og at de vokser best sammen med andre. Det betyr at det ikke skal være opp til barnet å «passe inn», men skolens oppgave å møte hvert barn med nysgjerrighet og fleksibilitet, slik at de kan kjenne at det er plass til dem, akkurat som de er.

Fellesskolen kjennetegnes av at alle barn skal få like muligheter. Ikke ved å få det samme, men ved å bli møtt på sine egne forutsetninger, med respekt og likeverd. En skole der forskjellighet ikke betraktes som et problem som må løses, men som en verdi som beriker fellesskapet.

Vi mener fellesskolen må forstås som et sted der barn lærer å leve, ikke bare prestere. Et sted der barn får øve på å ta hensyn, gjøre valg, tåle motstand og bidra til noe større enn seg selv. Det betyr at fellesskolen må gi rom for at barn kan være med å vurdere og forme sin egen vei, innenfor rammer som er hensynsfulle for både dem selv og andre.

Vi erfarer gjennom vår praksis at tillit, medbestemmelse, handlingsrom og tilhørighet er helt avgjørende for barns utvikling, helt i tråd med forskning innenfor pedagogikk, folkehelse, nevrologi og psykologi. Vi mener fellesskolen skal være et sted der barn får erfare at:

- de har verdi i kraft av å være en del av fellesskapet
- det de mener og føler betyr noe
- de får bidra med det de kan, og vokse gjennom det de prøver på
- de ikke må prestere for å få være med, men at læring skjer best når de kjenner seg trygge

Fellesskolen er ikke bare et skolepolitisk ideal, men en kulturell forpliktelse. En påminnelse om at vi som samfunn har valgt å løfte barna våre sammen. At skolen ikke skal forsterke forskjeller, men bygge broer. At ingen skal falle utenfor uten at vi merker det.

Vi tror fellesskolen må være mer enn å sitte i samme rom og lære det samme. Den må være en arena for reell deltakelse. Et sted der barn kjenner at de hører til og at det betyr noe at akkurat jeg er her.

2. Hva mener dere det er viktigst å bevare ved dagens skole?

Vi mener det viktigste å bevare er det som gir rom for gode menneskemøter: tilliten og friheten som ligger i lovverket, læreplanens formål og kompetansemålene. Rammer som faktisk gir skolen det handlingsrommet som trengs for å møte barn på en helhetlig, relasjonell og helsefremmende måte.

Vi ser at det formelle rammeverket i stor grad åpner for at lærere kan og skal tilpasse, vurdere og prioritere fellesskap og relasjon. Likevel opplever vi at mange lærere sier at de må følge en mer rigid praksis enn det overordnede rammeverket egentlig krever. Det er ikke forskriftene som begrenser dem, men kulturen, forventningene, normene, tidsplanene og «trygghetsjakten» som preger hverdagen.

Det vi mener det er aller viktigst å ta vare på, er derfor ikke en bestemt struktur eller metode, men rommet for profesjonelt skjønn som ligger i det overordnede rammeverket og en skolekultur som stoler på lærerens vurdering. En skole der det er plass til å være fleksibel, tilstede og menneskelig, og der lærerens evne til å møte barn med varme og nysgjerrighet verdsettes høyere enn tempo og effektivitet.

Vi vil også bevare troen på relasjonens kraft. Vi har sett det i praksis, igjen og igjen: Når barn kjenner seg sett, trygge og verdifulle, kommer både lærelyst og læringsutbytte. Det handler ikke om å velge mellom trivsel og fag, men om å vite at trivsel og tilhørighet er veien inn til faglig utvikling.

Derfor vil vi bevare og styrke det som gir rom for fellesskap, medvirkning og handlingsrom og motvirke de kulturstrømmene som gjør at lærere opplever at de ikke kan prioritere det som faktisk virker. Fellesskolen har det den trenger i overordnet regelverk og planverk. Nå trenger skolen tillit til at det er trygt å bruke det handlingsrommet fullt ut.

3. Hvilke utviklingstrekk i samfunnet mener dere utfordrer fellesskolen?

Vi mener at fellesskolen i økende grad utfordres av en oppvekstkultur preget av sikkerhetstenkning, kontroll og målstyring, både i og utenfor skolen. I et samfunn som i stadig større grad vil forutsi, måle og beskytte, mister vi lett tilliten til barns iboende nysgjerrighet, relasjonelle kraft og evne til å tåle motstand. Det blir viktigere å unngå feil enn å skape mening. Viktigere å dokumentere enn å undre. Og viktigere å følge planen enn å kjenne etter hva som faktisk trengs i ulike situasjoner. I dette rommet, med denne gruppa, akkurat nå.

Vi mener at denne kontrollorienteringen rammer særlig hardt der behovet for fellesskap og trygghet er størst. Når relasjoner ikke gis tid, og fellesskapet ikke prioriteres, blir fagopplæringen mindre virkningsfull og forskjeller forsterkes. Derfor er vi opptatt av rekkefølgen. Den viktigste nyansen vi kan løfte inn i skoledebatten, er at fellesskapet bør være en ramme for arbeid med fag, ikke motsatt. Fellesskap må komme før fag, ikke i konkurranse med fag, men som en ikke-forhandlingsbar forutsetning for læring.

Vi vet at mange lærere lykkes med å skape gode fellesskap gjennom fag. Vi vet at trivsel og læring henger sammen. Likevel ser vi at når fellesskapet ikke først får sette rammene, blir fag ofte stående alene, og barn som ikke allerede kjenner mestring, mister fotfeste. Når holdningen i systemet sier at fagopplæring er det primære, så blir fellesskap lett noe man jobber med hvis det blir tid. Vi mener det må være motsatt.

I våre egne prosjekter har vi solid erfaring med hvordan relasjon, tilhørighet og opplevelse av verdi for fellesskapet gir barn både motivasjon, mestring og faglig utvikling. Barn lærer best når de føler seg trygge og betydningsfulle. Når voksne tør å vente med innhold til relasjonen er rigget. Når det er plass til å være menneske, også i skoledagen.

Vi ser også et bredere samfunnstrekk: fellesskapstenkningen som har preget det norske skoleprosjektet er i ferd med å forvitte. Barn og unge møtes i økende grad som enkeltindivider som skal utvikle seg på egne premisser, og i konkurranse med andre, i stedet for å kjenne at de vokser gjennom å være en del av et "vi".

Fellesskolen kan ikke oppfylle sitt oppdrag uten en aktiv og verdibasert satsing på fellesskap, både som mål og som metode. Derfor ber vi om at fellesskap ikke bare forstås som et resultat av trivselstiltak, men som en grunnleggende forutsetning for all læring og utvikling i skolen.

4. Hva skal skolens viktigste oppgaver være i framtiden?

Vi mener skolens viktigste oppgave i framtiden er å gjøre barn og unge i stand til å leve gode liv, i et samfunn som er i stadig endring, og som vi ikke kjenner enda.

Dette er ikke et nytt perspektiv, det står allerede i formålsparagrafen. Der står det at opplæringen skal [...]opne dører mot verda og fremtida[...] Dører til en fremtid vi faktisk ikke vet hvordan ser ut. Nettopp derfor må skolen først og fremst gi barn troen på at de har en plass der, uansett hvem de er, og hva de bærer med seg.

I møte med det ukjente, trenger barn noe som varer. De trenger ikke bare kunnskap, men kraft. Ikke bare ferdigheter, men trygghet og mot. Formålsparagrafen beskriver hva vi har lyst til å få til med skolen, og vi leser den slik at skolens viktigste oppgave derfor er å bidra til at barn og unge går ut av grunnskolen med en grunnleggende opplevelse av at:

- Jeg betyr noe
- Jeg kan bidra
- Jeg tåler å prøve
- Jeg har noe unikt å komme med

Det innebærer at skolen må bevare kreativitet, fremheve ulikheter og se barns nysgjerrighet og fantasi som ressurser, ikke forstyrrelser. Fremtidens skole må være mindre opptatt av hva barn skal prestere, og mer opptatt av hva de får erfare. For erfaringene vi tar med oss, om relasjon, mestring, undring og tilhørighet, er det som gjør oss i stand til å møte det vi ikke har møtt før.

Skolen skal selvfølgelig gi kunnskap. Men kunnskapen må gis på en måte som gjør at barna fortsatt har lyst til å lære når de går ut. At de kjenner at de har noe å gi, noe å si, og at de ikke trenger å være som alle andre for å være del av fellesskapet.

I en tid der både teknologi, klima og samfunn er i rask endring, må skolen dyrke ulikhet fremfor standardisering, og nysgjerrighet og tillit fremfor kontroll. Vi tror ikke fremtidens viktigste ferdighet er å kunne svare riktig, men å tåle å stå i det vi ikke vet, og gjøre det sammen med andre.

Så **oppsummert** mener vi at ovennevnte tilnærming gjør noe helt grunnleggende med barns læring i skolen – ikke ved å gi flere svar, men ved å åpne for flere spørsmål. Den legger til rette for læring som vokser innenfra, heller enn å presses utenfra.

Vi mener at når barn får oppleve tillit, medbestemmelse, handlingsrom og tilhørighet, så bygges både motivasjon og mestring – som igjen gjør læring meningsfull. I stedet for å kontrollere barns atferd og prestasjoner, er vi opptatt av å skape rom hvor barna selv kan erfare at de kan bidra, ta ansvar og lære i møte med virkeligheten rundt seg – enten det er naturen, fagstoffet eller fellesskapet.

Når Trygg av natur-metodikken tas inn i skolekontekst, for eksempel i klasserommet, gjennom konseptet Naturskolen eller gjennom utdanningstilbud til lærere, ser vi blant annet at:

- Elever som har mistet troen på seg selv, får den tilbake – fordi de får kjenne på mestring uten å bli evaluert først.
- Læring skjer i fellesskap, ikke i konkurranse. Barn lærer å samarbeide, vurdere, og ta hensyn – ikke fordi de må, men fordi det gir mening.
- Omgivelser (natur og kultur) og praktiske erfaringer brukes som utgangspunkt for å forstå fag og liv – og elevene får erfare at de er en viktig del av noe større enn seg selv.
- Det blir mindre behov for ytre disiplin, fordi elevene kjenner seg sett, hørt og medregnet – og derfor får lyst til å bidra.
- Økt skoletilstedeværelse
- Mer faglig nysgjerrighet

Litt mer informasjon om oss

Takle – foreningen for folkehelse og livsmestring er en ideell paraplyforening for individer og virksomheter som jobber for og med barn og unge på deres oppvekstarenaer, og vi ønsker en oppvekstkultur der det er plass til barn. Vi jobber for at barn og unge får en mest mulig lystbetont og selvstyrt oppvekst gjennom opplevelsen av handlingsrom, medbestemmelse, tillit og tilhørighet. Takle ønsker også å være en faglig aktør og medspiller i utviklingen av rammene og

politikken for barn og unges oppvekst. På skolefeltet gjør vi blant annet dette gjennom å arrangere Skolelystkonferansen hvert år (www.skolelystkonferansen.no). Siktemålet der er å være en faglig møteplass, der hovedfokus er rettet mot det lystbetonte og mulighetene vi har til å håndtere utfordringene i oppvekstsektoren.

Foreningen har per i dag 76 medlemmer, som alle på en eller annen måte jobber med barns oppvekst. Vi har også med oss organisasjoner som Gamingkontakten, Anthonstiftelsen, Lier kommune og Ferd Sosiale Entreprenører. Mange av medlemmene jobber i skolen, enten som pedagoger, skoleledere, ansatte i SFO/AKS, og vi har medlemmer som jobber i barnehage, helsesektor, barnevern og med forskning om barn og unge. Se mer på www.foreningentakle.no.

Trygg av natur AS er et ideelt foretak som jobber med livsmestring. Selskapet har fire ansatte, på Østlandet og i Rogaland. TAN er medlem i Takle. Gjennom en egenutviklet metodikk innen naturbasert veiledning, har TAN tilbudt livsmestringstiltak direkte til hundrevis av barn og unge siden selskapet ble stiftet i 2016. Effekten er dokumentert gjennom følgeforskning. Koblingen mellom fellesskap i natur og TANs metodikk styrker deltakernes evne til samspill med andre, mestring av stress og press og evne til å ta selvstendige valg. TAN tilbyr også utdanning i Trygg av naturveiledning for ansatte i helsevesenet og oppvekstsektoren som deler visjonen om at alle barn skal våkne opp om morgenen å tenke "Dette får jeg til". Metodikken og tilnærmingen kan anvendes av voksne på alle arenaer, ute som inne. Det handler om relasjonsbygging og menneskemøter som legger til rette for mestring og læring, gjennom reell medvirkning i prosessen. Se mer på www.tryggavnatur.no.

Med vennlig hilsen og på vegne av Takle og Trygg av natur

Simen Skogli
Daglig leder Trygg av natur

Sture Berg Helgesen
Styreleder Takle